

QUICÒM MAI DE NOTAR TANBEN

Part que lo vejam pas / part que lo vegèssem pas : la lenga parlada fa pas totjorn la diferéncia entre lo present e l'imperfach del subjunctiu, e mai a tendéncia a emplegar abusivament l'imperfach. La lenga literària se deu de respectar la concordància dels temps e de confondre pas present e imperfach. Cal precisar, ça que la, que lo subjunctiu permet d'exprimar, d'après lo temps, lo ton o lo contèxte, tot un fum de subtilitats, e que s'emplega sovent sol, sens conjonccion introductritz : *Part que lo vejam pas* (ipotèsi que pòt arribar). *Part que lo vegèssem pas* (ipotèsi fòrt improbàbla). *Me fagas pas aquela* (pregària). *Me faguèsses pas aquela !* (menaça) *Agèssi d'argent...* (ipotèsi). *Foguèssi pas tan vièlh...* (regrèt)

TRANS- TRAS- CIRCUM-

TRANS- : prefix occitan, del prefix gallés e latin *trans* (de per delà ; a través) utilizat sistematicament tre la debuta pels trobadors, per formar d'adjectius de lòc amb la significacion de « de per delà » e per fargar de mots de posicion, de direccion o de càmbiament. Alibèrt aviá cregut de plan far en preconizant lo « *tras-* » de la lenga parlada que, lèumens, pronóncia pas la primièira de doas consonantas vesinas. Mas los sièis volums del *Lexic Occitan* de Rainoard pòrtan « *trans* », la vertadièira grafia dels trobadors. Ai donc balhada la preferéncia al testimoni de la lenga literària, e ai restablí lo « *trans-* » etimologic inicial.

TRAS- (advèrbi e preposicion). A pas res a véser amb **TRANS-**, que **TRAS-** vòl dire « darrièr / detràs / entràs ». v. p. 987.

CIRCUM- : forma prefixada occitana del latin *circum* (a l'entorn de). Dins lo diccionari, ai donada la preferéncia a la forma en « m » que respècta a l'encòp l'etimologia e la prononciacion, coma lo catalan qu'a servada, el, la forma latina *circum-*. D'autres an facha la causida *circon-* qu'es una simplificacion ortografica.

ENTRÒ A

Lo recuèlh de Clovis Brunèl de las pèças occitanas originalas pus ancianas, anterioras al s. XIII, balha la forma **entrò a** emplegada mai que mai en Roergue, e que vòl dire « fins a ».

Per la lenga literària, cal servir aquela forma davant una vocala coma davant una consonanta : *Entrò a Tolosa. Entrò a Montpelhièr. Entrò a Albi. Entrò a Avinhon...*

Per la lenga parlada, en Roergue-Sud e Albigés-Nòrd-èst sèrvan **entrò a** davant una consonanta e utilizan pas que **entrò** davant una vocala : *Entrò a Tolosa. Entrò a Montpelhièr. Entrò ara. Entrò Albi. Entrò Avinhon...* ; e i a tot un fum d'autres airals que, per rason d'eufonia, utilizan tanben la letra « s » o la letra « z » : « *entrò a -s-Albi* » / « *entrò a -z-Albi* »... Alibèrt, ça que la, mençonava la costuma çaisús, dins sa gramatica (edicion de 1976, p. 23) e dins son diccionari (edicion de 1966, p. 63), mas escriu « *entrò as Albi* » e « *entrò az Albi* ». Convendriá de reténer d'el pas que « *entrò as Albi* » que la « s » es la resulta etimologica del « d » latin de *ad* plaçat a l'intervocalica, coma o nos faguèt remarcar lo Professor Robèrt Lafont.

PLORAVA, PLORA QUE PLORARÀS - PLORAVA QUE PLORAVA

Aquel occitanisme « **Plora que ploraràs** » es l'equivalent d'una locucion adverbiala que vòl dire « força / bravament / que jamai / aicisèm / quicòm » ; pòt èsser precedit o pas de la virgula. « **Plorava que plorava** » e los exemples similars ne son de sinonims.

VÈRBS EN « -IZAR » E EN « -ISAR »

Dins tota la tièra de mots que conten un substantiu en « *-acion* », la terminason del vèrb se fa en *-izar* : **colonialisme, colonizacion, colonizar - especialista, especializacion, especializar - normal, normalizacion, normalizar - civilizacion, civilizar - climatizacion, climatizar - occitan, occitanizacion, occitanizar - improvisacion, improvisar...**

Quand la tièra de mots conten pas de substantiu en *-acion*, mas un substantiu amb una S, la terminason del vèrb se fa en *-isar* : **analisi, analizar - precision, precisar - paralisi, paralisar - electrolisi, electrolisar...**

Per d'unes vèrbs que la terminason del substantiu correspondent es pas en « s » ni en « *-acion* », lor terminason se pòt far en « s » o en « z ». Dins aiceste diccionari, la causida es estada facha en « z » : **ridiculizar, rivalizar, satirizar**, que lo sufix « *-izar* » ven del latin « *-izare* » o del grèc « *-izein* ». Aquò empacharà pas degun d'estimar mai l'autra causida.

D'UNAS SEMBLANOMALIAS VOCALICAS

En lenga literària, la concordància e l'alternància vocalica dels vèrbs son totjorn servadas e juntan totjorn amb la tonica : **portar, pòrti, portam ; servir, sèrvi, servam ; concordar, concòrda, concordància...**

Quant als substantius en *-ment*, cal notar qu'aqueles terminason a pas res a véser amb lo sufix *-ment* dels advèrbis de manèira, basits sus un adjectiu femenin e que ne sèrvan l'accentuacion. Dins los substantius, l'accent tonic tomba justament sus aquela terminason, coma a l'infinitiu dels vèrbs correspondents. Aqueles advèrbis e substantius que se revèrtan morfològicament, se revèrtan tanben foneticament per un fenomèn d'analogia, mas los cal destriar e restablir la bona prononciacion e la bona grafia, coma a l'epòca dels trobadors, per **comportament, consolament, enterrament, government, recopament, renovament, renouvelament** e similars, mençonats dins lo diccionari pichon d'Emil Lévy e dins lo d'Alibèrt. (L. 87 - 92 - 153 - 209...)